

Vývojová psychologie

Předškolní věk

Předškolním věkem se označuje etapa mezi 3. a 6. rokem života. Je to období, kdy byl ukončen základní pohybový vývoj a začíná rozvoj sebeuvědomění. Pro toto období je samozřejmě charakteristická i docházka do mateřské školy, kde se děti rozvíjí především po stránce sociální. A právě mateřská školka může být místem, kde se tvoří přátelství i lásky na celý život.

Tělesný vývoj

V tomto věku ztrácí dítě svou roztomilou baculatost a vývoj se zaměřuje především na růst do výšky. Organismus dítěte celkově sílí. Osifikace kostí pokračuje, což má velkou výhodu v tom, že kosti jsou měkčí a pružnější než u dospělého člověka, proto vydrží i více nečekaných pádů.

Typické pro toto období je rozvoj jemné motoriky. Děti se učí manipulovat s tužkou, nůžkami i jinými nástroji – kreslí, malují, modelují, vystřihují, skládají z papíru, lepí... Sice často pokládáme první dětské kresby za čáranice, ale i přesto mají myšlenku, protože kresbou dítě vyjadřuje svůj postoj ke světu. Mezi nejroztomilejší kresby patří asi lidské postavy, kdy se z hlavonožců postupem času vyklubou postava se všemi detaily (no, někdy i takovými, které bychom od dítěte ani nečekali).

Myšlení, paměť a řeč

Středem zájmu vnímání jsou barvy, které se dítě snaží co nejvíce rozlišovat a pojmenovávat. Rozvíjí se řeč i sluch. Zatím nedokáže moc dobře vnímat prostor (hlavně hloubku) ani čas (orientace v minulosti a budoucnosti je zatím víceméně pasé).

Co se týká paměti, tak tu dětem můžeme jediné závidět. Dítě si pamatuje vše bez jakéhokoliv úsilí pamatovat si (jo, jo, kde jsou ty časy...). Nejlépe si pamatují to, co je spojeno s pocity a to ať příjemnými nebo nepříjemnými. Paměť je natolik dokonalá, že si děti dokážou pamatovat děj pohádky natolik podrobně, že pak trvají na doslovnou reprodukci, což může být někdy, pro nás dospělé, problém. Na druhou stranu my máme oproti dětem výhodu tu, že umíme číst, takže co si nepamätujeme (nebo spíš do příštího večera nezapamatujeme), to můžeme v knize přečíst. Zároveň je vysoce rozvinuta fantazie, kterou mohou dospělí pokládat až za lhaní.

Předškolní věk je obdobím intenzivního rozvoje myšlení, které stojí na základě konkrétnosti. Také má sklon k předčasnému zobecňování, kdy závěr vyvozuje z nedostatečného počtu případů, často z jediné zkušenosti (paní učitelka ve školce má brýle, proto každá žena, která má brýle je také učitelka).

Vývoj citů

Celkově u předškolních dětí převažují pozitivní pocity (spokojenost, radost, veselost, láska k rodičům).

Dítě také vyhledává společnost, ale zatím hlavně dospělých, kteří mu jsou zdrojem pomoci, jistoty a bezpečí. Samozřejmě se už zajímá i o vrstevníky, ale tento vztah je rozvinutý méně než k dospělým. Začíná pomalu vyhledávat kontakt s dětmi a rozvíjet hru s nimi. Hra je pro dítě jednou z nejdůležitějších činností. Při hře si nenásilně nacvičuje činnosti, které bude

později potřebovat. Odráží se v nich realita světa i život dospělých. Proto jednou z nejoblíbenějších her je hra na maminku a tatínka, doktora či policisty. První přátelské vztahy jsou zatím velmi labilní, lehko vznikají i rozpadají. Většinou jsou založeny na prostorové blízkosti.

Mladší školní věk

Mladší školní věk je v literatuře většinou charakterizován jako období od nástupu dítěte do školy (6 - 7 let) do počátku puberty (ano, "počátek puberty" je dost relativní pojem, ale počítá se tak nějak 11 - 12 let). Dalo by se tedy říct, že mladší školní věk označuje děti na prvním stupni základní školy.

Šestý rok je pro dítě velkým mezníkem, neboť nástupem do školy se mu mění celý dosavadní život. Náhle jsou na něj kladeny vyšší nároky ze strany rodičů, učitelů, jeho denní režim je zcela nabourán a přeorganizován ku obrazu malého školáka. Vstupuje do neznámého prostředí (škola), setkává se s novými lidmi (paní učitelka, spolužáci), musí přijmout novou roli ve společnosti – roli školáka. No, není toho málo, co musí takové „šprt'ouchle“ zvládnout. Naštěstí jsou tyto děti natolik přizpůsobivé, že se po několika týdnech školní docházky zaběhnou a novému způsobu života se zcela přizpůsobí.

Tělesný vývoj

Pro toto období je charakteristický celkem rychlý a pravidelný růst, probíhá osifikace kostí. Na základě toho se děti začínají více zajímat o své tělo, prozkoumávají jej a velmi intenzivně začínají pociťovat tělesné rozdíly mezi chlapci a děvčaty. Přirozeně tedy přijde stud, dívky se budou odmítat koupat bez horního dílu plavek a chlapci budou velmi přecitlivělí na svou nahotu.

Jednou z nejtypičtějších vlastností tohoto období je pro dítě hra. Nejraději mají takové hry, které jsou pohybové a kde mohou vybit spoustu energie. Mají velkou potřebu pohybu. Rádi soutěží především ve hrách, kde mohou prověřit svou mrštnost, sílu a obratnost. Ke konci období tato pohyblivost a soutěživost u dívek upadá a raději si v poklidu sednou někam mimo kolektiv a začnou probírat své „dívčí záležitosti“. Nemusí to však být pravidlem, ale většinou jsou ti aktivnější právě chlapci.

Myšlení, paměť, řeč a pozornost

Myšlení je spíše mechanické než logické. Děti si dokážou zapamatovat velké množství věcí, ale nejsou schopny složitějších myšlenkových procesů. Jsou jako „houby“ – nasají vše, co chcete, aby nasály (no, pravda, někdy bohužel nasají i to, co nechcete, aby nasály). Mají především výbornou krátkodobou paměť, proto je potřeba vědomosti neustále opakovat různými hrami a aktivitami. Pozornost jsou schopny udržet relativně krátce – v první třídě se uvádí, že dítě udrží pozornost kolem 10 - 15 minut, ale s přibývajícím věkem doba narůstá až na 20 - 25 minut.

Řeč mívá často ještě mechanické závady k porozumění (zajíkání se, koktání, polykání hlásek na konci slov...). Ve vyjadřování se přesně odráží způsob myšlení. Týká se konkrétních věcí a pojmů, pocitů, které dítě prožívá.

Pozor! Děti v tomto věku nedokážou rozeznat a pochopit ironii. Proto se jí musíme při komunikaci s dětmi vyvarovat.

Vztahy k ostatním, k okolí, morálka

Vztahy mezi vrstevníky jsou zatím nestálé, krátkodobé. V jednu chvíli dítě s někým kamarádí a během pár okamžiků jsou spolu na ostří nože. Reagují bezprostředně na vzniklou situaci a nedokážou zatím analyzovat dopady svého chování a jednání. Stejně tak se teprve učí rozlišovat mezi dobrem a zlem. Proto je velmi důležité vyprávět dětem v tomto období pohádky, pověsti, bajky, příběhy se zvířaty..., kde je právě poukazováno na dobré a špatné lidské vlastnosti. Většinou jsou hrdinové popisováni buď jako ti dobří nebo jako ti zlí. Přesně tak děti hodnotí i lidi kolem sebe. Zatím nemají v sobě vytvořenu “stupnici“ na analyzování různých charakterů. I z toho důvodu dělají o všem rychlé soudy. Samozřejmě ke konci tohoto období už budou zkušenější a schopnější si tvořit určitou škálu charakterů. Ale z počátku ne.

Stejně tak dítě velmi dobře přijímá autoritu. Koho si mezi svými vedoucími oblíbí, toho prostě miluje a nechává sebou i manipulovat. Proto na to mysleme a buďme dětem vždy dobrým vzorem.

Dítě má velkou touhu prozkoumávat svět kolem sebe a to nejlépe všemi smysly (pravda, orální období by mělo mít už za sebou). Proto je vhodné zahrnovat do učení co nejvíce smyslů (zrak, sluch, hmat, popřípadě i čich a chuť). Milují přírodu, berou do ruky všelijaké mouchy, žáby, žížaly a brouky bez jakéhokoli odporu. Stejně tak si začínají více pokládat badavé otázky (Co bude moucha dělat, když jí utrhnu křídla? Mohu se provrtat Zeměkoulí do Austrálie?).

V tomto věku si děti začínají uvědomovat i konečnost existence (smrt) a existenci zla. Proto na ně často přicházejí nespécifikované strachy a obavy, které si dospělí neumí ani vysvětlit (během noci dítě kontroluje maminku, jestli dýchá, bojí se různých neznámých zvuků...). Proto je nutné připravit dětem takové prostředí, ve kterém se budou cítit dobře a bezpečně.

Puberta

Pubertou je většinou myšleno období mezi 12. a 16. rokem (děti na druhém stupni základní školy). Je to jedna z nejsložitějších etap lidského života plná neklidu, nerovnováhy, nepochopení životu ani sama sobě... Tělesný vývoj je téměř dokončen, osobnost je velmi nevyrovnaná. Toto období je popisováno jako „hledání sama sebe“ a vývojovým úkolem je „přijmout sám sebe takový, jaký jsem“.

Myšlení a citový život jedince

Intelektuální schopnosti dosahují v dospívání vrcholného stadia a v dalších obdobích se kvalitativně nemění. Kvalita pozornosti a myšlení se též blíží vrcholu. Tvoří se abstraktní myšlení. Zvyšuje se i schopnost a potřeba jedince přemýšlet o abstraktních pojmech jako je dobro, spravedlnost...

Tito jedinci se snaží osamostatnit a to především v jednání a rozhodování. Proto často dochází ke konfliktu s dospělými, kteří nejsou pro ně takovou autoritou, jako jimi byli před pár lety. Zvyšuje se kritičnost vůči dospělým, na druhé straně vede srovnávání s dospělými k pocitům méněcennosti. Často jsou velmi citliví, což se snaží schovat pod maskou „drsňáka“. Typická je citová výbušnost, sentimentalita a citová rozháranost. Ke konci tohoto období se vyskytne pocit osamělosti, touha po něčem neznámém a nesplnitelném.

Vztahy k ostatním a morální hodnoty

Jednu z důležitých rolí v životě dospívajícího jedince je to, aby byl někam zařazen – touha patřit do nějaké skupiny, se kterou se ztotožňují a seberealizují (najevo to dávají třeba stylem oblékání). Potřebují mít vedle sebe někoho, kdo je bere. Z počátku se dělí skupiny na chlapce

a dívky. Ke konci tohoto období dochází ke vzájemnému sblížení a vyhledávání přítomnosti opačného pohlaví.

Kamarádství a přátelství se stává stabilnějším a je bráno jako jedna z nejvyšších hodnot v životě. Žebříček morálních hodnot se teprve utváří, je hledán na základě vlastních zkušeností a ne jen posloucháním autorit. Objevuje se výrazný smysl pro čest a spravedlnost, což je požadováno i při hrách.

Na začátku období se děti ještě přiklánějí k fyzicky náročným hrám, kde mohou uplatnit svou odvahu a fyzickou zdatnost. Postupem času začnou více vyhledávat hry s pevnými pravidly a intelektuálním zaměřením.

Adolescence

Adolescence je popisována jako období mezi 16. až 20. rokem. Jedním z jejích typických znaků je hledání svého místa ve společnosti, touha po velkých výkonech a vytváření životního názoru a stylu. Velkou roli při tom hraje „filosofování“, pátrání po příčinách, touha objevit vše, co je skryté. Je to tedy období, kdy jedinci hodně čtou a mnoho času tráví rozhovory o všem možném. Jedním ze životních úkolů tohoto období je „odpoutání se od rodičů a vymanění se z jejich vlivu“. Jedinec chce být brán jako dospělý, což opět často vede ke konfliktu mezi rodiči a dětmi.

Adolescent hledá odpovědi na otázky po smyslu života, mravnosti a spravedlnosti. Sám vyznává přísné mravní normy a klade na sebe i na druhé ty nejvyšší nároky. Přejde od výchovy k sebevýchově. Zvyšuje se i potřeba poznávat svět a cestovat. Vytváří se také síť sociálních vztahů na celý život, hledá svého partnera a vstupuje do světa práce.

Pedagogika vedení kmene

Výchova ve kmeni LLM

Výchova ve kmeni LLM (dětském, dospělém či rodinném) se uskutečňuje na základě působení všech členů na sebe navzájem. Toto působení může být záměrné, ale i spontánní. Mezi hlavní výchovné rysy LLM patří:

- dobrovolné přijetí myšlenek a zákonů woodcraftu, kterými se řídíme a respektujeme
- velká část výchovy je uskutečňována v rámci společného života v přírodě (táboření, vandry, jednodenní výpravy...)
- naším cílem je vychovat všestranně rozvinutou osobnost člověka (čestného, spravedlivého, odvážného, obětavého, cílevědomého, spolehlivého...)

Při výchově dětí ve kmeni musíme mít však stále na mysli, že právě my (kmenoví či rodoví náčelníci) jsme pro ně největšími vzory. Samotný proces výchovy probíhá již od narození, kdy se na výchově podílí nejvíce matka s otcem a právě oni jsou dítěti prvními výchovnými vzory. Po nástupu do školy však do tohoto partnerského trojúhelníku vstupuje paní učitelka, která přebírá část tohoto výchovného procesu. Stejně tak vnímám vstup dítěte do kmene, kde

na něj působí další osobnosti. Jistě si každý z nás vzpomene na to, jak „miloval“ a obdivoval svou paní učitelku v první třídě. Stejně tak bude dítě „milovat“ a obdivovat i svého náčelníka. Nezapomínejme na to a budme dětem vždy tím nejlepším vzorem a vedme k tomu i ostatní (např. rodové náčelníky).

Pojetí dítěte a dětství se v historii lidstva neustále měnilo. V nejstarších dobách nebyly na dítě brány žádné ohledy a bylo vnímáno jako zmenšená kopie dospělého. Velkým přínosem pro společnost byly až myšlenky Jana Ámose Komenského, který kladl důraz na systematickou výchovu dítěte již od počátku jeho života a dítě se tak stalo středem zájmu a zkoumání. Dnes pojetí dítěte a dětství vnímáme takto:

- dítě je osobnost nezralá a zranitelná, proto jej musíme chránit
- dospělý má být dítěti vůdcem a průvodcem jeho života
- dětství je jednou z nejdůležitějších etap lidského života, proto je kladen důraz na jeho šťastné prožití
- apeluje se na porozumění dítěti a respekt k jeho potřebám
- k dítěti přistupujeme v partnerském vztahu, snažíme se mu porozumět a vcítit se do něj

Budeme-li vnímat tato práva a potřeby dětí, máme velkou šanci, že z nich vychováme dobré, zdravě sebevědomé osobnosti, které se v životě neztratí. Zároveň jim takto připravíme bezpečné a podnětné prostředí pro jejich další rozvoj.

Výchovné cíle a prostředky

Výchovným cílem je myšlen určitý ideál, ke kterému bychom chtěli dojít. Zároveň je to představa předpokládaného výsledku a výchovných změn člověka, kterých má být výchovou dosaženo. Důraz je kladen především na harmonický a celistvý rozvoj osobnosti.

Při vedení kmene je nesmírně důležité, aby si náčelník dokázal dopředu stanovit **výchovně vzdělávací cíle** a snažil se jich při svém vedení dosáhnout. Neméně důležitá je poté i reflexe, do jaké míry se mu tyto cíle podařilo naplnit. S formulací a stanovením cílů mu samozřejmě mohou pomoci i ostatní členové, kteří stojí ve vedení kmene. Stále musíme mít před sebou vizi (cíl), kam chceme kmen vést.

Při výchovně vzdělávacím procesu při vedení kmene využíváme různé prostředky, mezi které patří např. **program, motivace, dobrovolnost, vhodné odměny a tresty**.

Program je hlavním výchovným prostředkem ve kmeni. Program by měl být přizpůsoben výchovným cílům a charakteru skupiny (věkovým i individuálním potřebám, zvláštnostem a možnostem dětí, mládeže či dospělých).

Motivace je proces, kdy na základě motivů (hnacích prostředků našeho chování – především naše potřeby) je naší činnosti, prožívání a chování dodávána energie a určitý směr. Na základě motivace je dynamizováno naše chování a jednání pro dosažení určitého cíle. Vyjadřuje souhr všech skutečností – radost, zvědavost, pozitivní pocity, radostné očekávání, které podporují nebo tlumí jedince, aby něco konal či nekonal. Motivace může být vnitřní (něco konám sám od sebe, sám od sebe to chci činit), nebo vnější (motivace přichází zvenku – udělám to proto, abych dostal slíbenou odměnu).

Dobrovolnost by měla být základem partnerského vztahu (partnerský vztah = nikdo se před nikým nesnižuje ani nad nikoho nepovyšuje, dítě bereme jako sobě rovného jedince). Každý by měl mít možnost samostatně se rozhodnout a vybrat si zkoušku (úkol, činnost), kterou chce plnit = účastnit se programu dobrovolně. Stejně tak to platí při přípravě programu. Do příprav

programu by neměl být nikdo nucen, neboť právě dobrovolnost je hnací silou (motivací) pro přípravu kvalitního programu.

Odměny a tresty jsou jedním z nejpoužívanějších prostředků ve výchově již od útlého dětství. Nicméně ne vždy je s nimi správně nakládáno. Pochvala či odměna za dobře vykonanou činnost nebo správné chování je velmi důležitým výchovným prvkem. Bohužel se na ni často zapomíná a dítěte si povšimneme až ve chvíli, kdy něco zkaží. Poté přichází často trest. Musíme si ale uvědomit, že trestem se nic nezlepší ani neodstraní příčinu chování. Naopak pochvala má dlouhodobé účinky a motivuje do další činnosti. Samozřejmě se každý jednou dostane do situace, kdy je udělení trestu nevyhnutelné. Přesto by mělo kladné hodnocení převládat. Při udělování pochval a trestů bychom měli stále myslet na několik pravidel:

- volba pochvaly i trestu by měla být přiměřená věku i zralosti dítěte
- trestat i chválit přiměřeně s ohledem k situaci tak, aby se to dalo stupňovat
- trest i pochvala musí přijít okamžitě
- dítě musí přesně vědět, zač je trestáno nebo chváleno (musí tomu rozumět)
- pokud slíbíme trest, musíme jej dodržet
- výběr trestů i pochval by mělo být pestré (stejná slova při pochvale nebo stejný trest se po chvíli omrzí)
- nikdy nesmíme trestat výsměchem
- dítě by mělo být odměněno na veřejnosti
- při odměňování není důležitá hmotná odměna, ale ten pocit („Já byl první!“)
- při pochvale je vhodné použít popisný jazyk (přesně vystihnu a popíšu, zač dítě chválím, oceňuji)

V neposlední řadě nezapomínejme, že každý má právo na to, aby si prožil pocit úspěchu. Dávejme tedy k tomu dětem příležitost, zaměřme se na každé dítě zvlášť a dejme mu tu možnost. I to „nejhloupější a nejzlobivější dítě“ v něčem vyniká.

Skupinová dynamika a práce s ní

Jedním z důležitých úkolů při výchovném procesu je udržení dobrých vzájemných přátelských vztahů mezi členy kmene. Uznávám, tento úkol je velmi obtížný a často se zdá, že i nesplnitelný. Tomu ale pomůžeme, pokud budeme neustále pracovat se skupinovou dynamikou.

Pod názvem **skupinová dynamika** lze vnímat vše, co se ve skupině mezi jednotlivci děje – procesy, vztahy, změny. Zároveň vyjadřuje psychologické síly a procesy působící v rámci malé skupiny (např. kmen), které ovlivňují chování jednotlivých členů skupiny. Proto je naším úkolem pozorovat veškeré dění ve skupině (komunikaci mezi jednotlivci, vymezené role a pozice jedinců ve skupině, utváření norem chování, vzájemné vztahy mezi jednotlivými členy skupiny...).

Díky využívání skupinové dynamiky jako metody ovlivňování skupin se vyvinulo mnoho metod a technik, které se často označují jako „sebezkušenostní“. V podstatě jde o různé hry, díky kterým se mohou zviditelnit skupinové vztahy, procesy a prohloubí se tím jejich uvědomování. Zároveň mohou působit jako prevence projevů rizikového chování. Zaměřují se především na komunikaci, pozorování, vnímání, zpětnou vazbu, styly vedení, interakci, kooperaci, soutěžení, rozhodování, předsudky a skupinové normy. Důležité je, aby po každé takové hře přišla **zpětná vazba**. Bez zpětné vazby ztrácí hra svůj význam.

Dále bychom se měli snažit při vedení dětské skupiny o **výchovu proti šikaně**. Naší snahou je vytvářet takové prostředí, ve kterém mohou děti důvěřovat sobě navzájem i vedoucím, kde interindividuální odlišnosti jsou brány jako normální a kde není společensky oceňována schopnost někoho ponížít. Proto bychom měli do programu zařazovat hry a aktivity především na rozvoj spolupráce. Pokud se ale přesto agrese objeví, je nezbytně nutné okamžitě agresorovi vysvětlit negativní následky jeho chování.

Pokud by vás tato problematika blíže zajímala, doporučuji k prostudování webové stránky www.odyssea.cz, kde najdete mnoho podnětů pro vedení a práci s dětskou skupinou.

Práce s dětmi a mládeží se speciálními vzdělávacími potřebami

Kmeny LLM jsou většinou otevřeny komukoli se zájmem o woodcraft. Proto se může stát, že náš kmen začnou navštěvovat děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Řadí se sem děti se **specifickými poruchami učení, se specifickými zdravotními potřebami, s poruchou pozornosti, děti s mimořádným nadáním či děti imigrantů a ze sociálně slabších rodin**. Každé dítě má své vlastní potřeby, které musíme respektovat. Pokud se k nám do kmene dostane dítě s těžším fyzickým či mentálním postižením, doporučuji konzultovat stav dítěte s jeho rodiči.

V každém případě bychom neměli postižení, poruchu či znevýhodnění dítěte před ostatními nijak zveličovat. Právě naopak. Velmi důležité je, aby i ostatní děti a dospělí přijali jedince mezi sebe takového, jaký je, a respektovali jej. Je dobré si s dětmi o problému jedince promluvit a vysvětlit jim jeho anormalitu v chování či jednání tak, aby děti pochopily, že to není nic výjimečného a přijaly ho mezi sebe.

Kdysi jsem slyšela příběh od jedné učitelky, které měl do třídy nastoupit chlapec na vozíčku. Přemýšlela, jak chlapce přijme zbytek třídy a co může ona sama udělat pro to, aby vše proběhlo bez problémů. Proto, když chlapec přišel první den do třídy, sedli si do kruhu a každý měl na sebe prozradit něco, co je na něm neobvyklého. Chlapec na vozíčku sdělil, že nemůže chodit, proto musí být připoután na vozík, ale že jinak vede normální život jako ostatní děti. Třída tuto zvláštnost přijala bez problému a nikomu nepřišlo na chlapci na vozíčku nic neobvyklého.

Pokud by vás tato problematika více zajímala, doporučuji několik titulů:

Erkert, A.: *Hry pro usměrňování agresivity*. Praha : Portál, 2004.

Jucovičová, D., Žáčková, H.: *Neklidné a nesoustředěné dítě ve škole a v rodině*. Praha : Grada, 2010.

Newman, S.: *Hry a činnosti pro vývoj dítěte s postižením*. Praha : Portál, 2004.

Pokorná, V.: *Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení*. Praha : Portál, 2007.

Zelinková, O.: *Poruchy učení*. Praha : Portál, 1994.

Zemánková, J., Vyskotová, J.: *Cvičení pro hyperaktivní děti*. Praha : Grada, 2010.

Komunikujeme s dětmi i dospělými

Komunikace je proces, ve kterém si lidé navzájem předávají informace o svých myšlenkách, názorech a pocitech. Zároveň posiluje a utváří (někdy i ničí) vztahy mezi lidmi a je základem interakce. Je tedy vidět, že komunikace patří bezprostředně k našemu životu i soužití

s ostatními. Proto při vedení kmene je komunikační kompetence jedna z nejdůležitějších, protože budeme komunikovat s dětmi, svými „spolupracovníky“ i rodiči.

Použití jazyka při hodnocení

Hodnocení je porovnávání něčeho s něčím, kdy rozlišujeme lepší a horší. Je to každodenní činnost, kterou si často ani neuvědomujeme. Stejně tak, jako když hodnotíme, jsme i my neustále hodnoceni ostatními.

Nejen ve škole je hodnocení jednou z nejdůležitějších činností při výchovně vzdělávacím procesu. Stejně tak je důležité hodnocení dětí i dospělých ve kmeni. Aby bylo ale hodnocení účinné, doporučuje se používat **popisný jazyk**:

- popisujeme jím vše, co můžeme vnímat svými smysly („Vidím, že poznávání rozdílů mezi dubem letním a zimním ti nečiní žádný problém.“)
- popisujeme pokrok, který dítě od minule udělalo („Všimla jsem si, že se ti daří bez problému v Morseovce odvyšlat kromě písmenek A a K také P a Z.“)
- popisujeme pocity, které dítě zažívá („Asi máš radost, že se ti podařilo doběhnout v časovém limitu.“)
- důležitou roli hraje empatie

Oproti tomu při použití **posuzujícího** (neboli nálepkujícího) **jazyka** se dítě nedozvídá nic konkrétního o tom, zač je chváleno, co udělalo správně, špatně, co přesně se nám líbí, nelíbí nebo jaký pokrok udělalo. Prostě mu jen připíšeme „nálepku“ („Ty jsi ale strašpytel.“, „Ty jsi tak šikovná.“).

Partnerský vztah

S termínem partnerský přístup se v dnešní době setkáváme velmi často. Má vyjadřovat myšlenku rovnocennosti a spolupráce nějakého vztahu. A to ať už vztahu mezi dvěma dospělými nebo dospělým a dítětem. Nikdo se nad nikoho nepovyšuje, s každým jedním jako sobě rovným, v úctě a slušnosti.

Partnerský přístup k dětem znamená chovat se k nim jako k dospělým, kterých si vážíme nebo které alespoň respektujeme. Neexistuje žádný rozumný důvod pro to, abychom se k dětem v zásadě chovali jinak než k dospělým, co do způsobu komunikace a slušného chování. Samozřejmě volíme jazyk přizpůsobený dětem, ale stále je to na rovině partnerského vztahu, kdy dětem vysvětlíme, proč danou věc nemají dělat, jaké jsou následky....

Tím, že k dětem budeme přistupovat s respektem, tak přispíváme k rozvíjení a uspokojování jejich **potřeby sebeúcty** (vážit si sám sebe, přijímat se jako hodnotná lidská bytost), zároveň jim ukazujeme, jak vlastně má vypadat správné chování – to chování, které od nich vyžadujeme.

Toto vše samozřejmě platí i při jednání s dospělými. Pokud budeme k lidem přistupovat s respektem, budou tak (ve většině případů) přistupovat i oni k nám. Nutno ale dodat, že partnerský přístup

Toto je pouze miniaturní ochutnávka toho, co to partnerský vztah a přístup znamená. Rozhodně jednat v partnerském vztahu není nic jednoduchého a člověk se tomu učí po celý život. Chcete-li se o partnerském přístupu dozvědět víc, doporučuji knihu kolektivu autorů:

Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., Kopřivová, T.: *Respektovat a být respektován*. Kroměříž : Spirála, 2008.

Použitá literatura a texty

Hermochová, S.: *Skupinová dynamika ve školní třídě*. Kladno : Aisis, 2005.

Jůva, V.: *Úvod do pedagogiky*. Brno : Paido, 1999.

Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., Kopřivová, T.: *Respektovat a být respektován*. Kroměříž : Spirála, 2008.

Košťálová, H., Miková, Š., Stang, J.: *Školní hodnocení žáků a studentů*. Praha : Portál, 2008.

Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J.: *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2003.

Trpišovská, D.: *Vývojová psychologie*. Ústí nad Labem : Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2004.

Čotokva – Lesní škola LLM (text Marty Černé)

Sborník programu a přednášek z ohnivecké čotokvy 2007 (texty Wičanhpi, Olowan Tate, Štítí a Ablákely)

Vypracované státnicové otázky z pedagogiky a psychologie